

การวิเคราะห์เชิงลึกผลกระทบและการปรับตัวของทัศนคติทางสังคม
และความเชื่อในยุคดิจิทัล

In-Depth Analysis of The Impact and Adaptation of
Social Attitudes and Beliefs in The Digital Age

มะลิ ทิพย์ประจง

Mali Thipprajong

วิทยาลัยสงฆ์เพชรบุรี

Phetchaburi Buddhist College

Received: August 8, 2025 Revised: August 14, 2025 Accepted: September 22, 2025

บทคัดย่อ

การวิเคราะห์เชิงลึกนี้สำรวจผลกระทบอันลึกซึ้งของยุคดิจิทัลต่อทัศนคติและความเชื่อทางสังคม ยุคนี้ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่แพร่หลาย ทำให้เส้นแบ่งระหว่างความเป็นจริงและโลกเสมือนพร่ามัว และเปลี่ยนจากข้อมูลที่หายากไปสู่ข้อมูลที่อุดมสมบูรณ์ การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่สำคัญ ได้แก่ การเป็นปัจเจกบุคคล ความโปร่งใส และการรับรู้ แพลตฟอร์มออนไลน์มีอิทธิพลอย่างมากต่อการหล่อหลอมทัศนคติ ส่งเสริมทั้งพฤติกรรมเชิงบวก เช่น ความอดทนและสันติภาพในชุมชน และพฤติกรรมเชิงลบ เช่น การแพร่กระจายของข้อมูลบิดเบือนอย่างรวดเร็ว ข้อมูลที่ท่วมท้นและห้องเสียงสะท้อนบ่อนทำลายการคิดเชิงวิพากษ์ เสริมสร้างความเชื่อที่มีอยู่เดิมและนำไปสู่การแบ่งขั้วทางสังคม ภูมิทัศน์ดิจิทัลยังกำหนดนิยามใหม่ของอัตลักษณ์ส่วนบุคคล สร้างความตึงเครียดระหว่างตัวตนที่เป็นปัจเจกบุคคลและตัวตนเชิงสัมพันธ์ ความท้าทายทางจริยธรรมมีมากมาย รวมถึงการแพร่กระจายของข้อมูลบิดเบือน การใช้ประโยชน์จากอคติทางปัญญา (อคติการยืนยัน, อคติการมองโลกในแง่ดี) และอิทธิพลที่แพร่หลายของอัลกอริทึม เพื่อนำทางในสภาพแวดล้อมที่ซับซ้อนนี้ รายงานเน้นย้ำถึงความสำคัญอย่างยิ่งของความรู้เท่าทันดิจิทัลและสื่อ การส่งเสริมทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ การสร้างชุมชน และการกำกับดูแล AI อย่างมีจริยธรรม การปรับตัวอย่างมีสติเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการสร้างสังคมดิจิทัลที่ยืดหยุ่นและมีข้อมูล

คำสำคัญ : ยุคดิจิทัล, ทัศนคติทางสังคม, ความเชื่อ, ข้อมูลบิดเบือน, ความรู้เท่าทันสื่อ

Abstract

This in-depth analysis explores the profound impact of the digital age on social attitudes and beliefs. Driven by ubiquitous information and communication technologies, this era blurs the lines between reality and virtuality, shifting from information scarcity to abundance. Key cultural transformations include individualization, transparisation, and cognification. Online platforms significantly shape attitudes, fostering both positive behaviors like tolerance and community peace, and negative ones such as the rapid spread of misinformation. Information overload and echo chambers undermine critical thinking, reinforcing existing beliefs and contributing to social polarization. The digital landscape also redefines personal identity, creating a tension between individual and relational selves.

Ethical challenges abound, including the proliferation of disinformation, the exploitation of cognitive biases (confirmation, optimism), and the pervasive influence of algorithms. To navigate this complex environment, the report emphasizes the critical importance of digital and media literacy, fostering critical thinking skills, promoting community building, and establishing robust ethical governance for AI. Conscious adaptation is essential for building a resilient and informed digital society.

Keywords: Digital Age, Social Attitudes, Beliefs, Disinformation, Media Literacy

บทนำ

การวิเคราะห์เชิงลึกนี้สำรวจผลกระทบอันลึกซึ้งของยุคดิจิทัลต่อทัศนคติและความเชื่อทางสังคม ยุคนี้ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่แพร่หลาย ทำให้เส้นแบ่งระหว่างความเป็นจริงและโลกเสมือนพร่ามัว และเปลี่ยนจากข้อมูลที่ยากไปสู่อินโฟลัดที่อุดมสมบูรณ์ การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่สำคัญ ได้แก่ การเป็นปัจเจกบุคคล ความโปร่งใส และการรับรู้ แพลตฟอร์มออนไลน์มีอิทธิพลอย่างมากต่อการหล่อหลอมทัศนคติ ส่งเสริมทั้งพฤติกรรมเชิงบวก เช่น ความอดทนและสันติภาพในชุมชน และพฤติกรรมเชิงลบ เช่น การแพร่กระจายของข้อมูลบิดเบือนอย่างรวดเร็ว ข้อมูลที่ท่วมท้นและห้องเสียงสะท้อนบ่อนทำลายการคิดเชิงวิพากษ์ เสริมสร้างความเชื่อที่มีอยู่เดิมและนำไปสู่การแบ่งขั้วทางสังคม ภูมิทัศน์ดิจิทัลยังกำหนดนิยามใหม่ของอัตลักษณ์ส่วนบุคคล สร้างความตึงเครียดระหว่างตัวตนที่เป็นปัจเจกบุคคลและตัวตนเชิงสัมพันธ์ ความท้าทายทางจริยธรรมมีมากมาย รวมถึงการแพร่กระจายของข้อมูลบิดเบือน การใช้ประโยชน์จากอคติทางปัญญา (อคติการยืนยัน, อคติการมองโลกในแง่ดี) และอิทธิพลที่แพร่หลายของอัลกอริทึม เพื่อนำทางในสภาพแวดล้อมที่ซับซ้อนนี้ รายงานเน้นย้ำถึงความสำคัญอย่างยิ่งของความรู้เท่าทันดิจิทัลและสื่อ การส่งเสริมทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ การสร้างชุมชน และการกำกับดูแล AI อย่างมีจริยธรรม การปรับตัวอย่างมีสติเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการสร้างสังคมที่ยืดหยุ่นและมีข้อมูลได้นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่ลึกซึ้งและไม่เคยปรากฏมาก่อน ซึ่งส่งผลกระทบต่อทัศนคติ ความเชื่อ และตัวตนของมนุษย์ในระดับพื้นฐาน เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICTs) ได้กลายเป็นส่วนสำคัญในชีวิตประจำวันอย่างแพร่หลาย เปลี่ยนแปลงวิถีการทำงาน การเรียนรู้ และการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคมแบบดั้งเดิมอย่างสิ้นเชิง การเปลี่ยนแปลงนี้ไม่ได้เป็นเพียงความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเท่านั้น แต่ยังเป็นการเปลี่ยนแปลงพื้นฐานในความหมายของการ “เป็นอยู่” ของมนุษย์ โดยมนุษย์ถูกมองว่าเป็น “สิ่งมีชีวิตทางข้อมูล” ที่เชื่อมโยงกับโลกทั้งใบ (Levin & Mamlok, 2021) ความเป็นจริงใหม่นี้ผสมผสานระหว่างโลกเสมือนจริงและโลกแห่งความเป็นจริงเข้าด้วยกัน ซึ่งแตกต่างอย่างมากจากความเป็นจริงทางธรรมชาติและกำหนดแนวทางการเปลี่ยนผ่านของมนุษย์เข้าสู่โลกดิจิทัลขึ้นมาใหม่ (Levin & Mamlok, 2021) เทคโนโลยีทำหน้าที่เป็น “ผู้กำหนดความเป็นจริงที่โดดเด่น” ซึ่งมีอิทธิพลอย่างมากต่อการจัดระเบียบทางสังคม เป้าหมาย และสมมติฐานต่าง ๆ และหล่อหลอมการพัฒนาโดยรวม พฤติกรรมส่วนบุคคล และระบบนิเวศ มันไม่ใช่เครื่องมือที่เป็นกลาง แต่เป็นการแสดงออกถึงโลกทางสังคมที่สะท้อนถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจและลักษณะทางวัฒนธรรมที่มีอยู่เดิม การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและไม่หยุดยั้งนี้ทำให้การทำความเข้าใจว่าทัศนคติและความเชื่อทางสังคมก่อตัวขึ้น ปรับตัว และเผชิญกับความท้าทายในสภาพแวดล้อมดิจิทัลนี้มีความสำคัญอย่างยิ่ง (Levin & Mamlok, 2021) การนำเทคโนโลยีใหม่มาใช้โดยปราศจากการพิจารณาอย่างถี่ถ้วนอาจทำลายรูปแบบทางสังคมและวัฒนธรรมที่ดำรงอยู่มานาน

และแทนที่ความหมายและวัตถุประสงค์แบบดั้งเดิม สื่อสังคมออนไลน์โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้กลายเป็นปรากฏการณ์ที่ได้รับความนิยมทั่วโลก ซึ่งส่งผลกระทบอย่างมากต่อชีวิตประจำวัน ทักษะคิด พฤติกรรม และกระบวนการตัดสินใจของผู้คน ด้วยเหตุนี้ จึงจำเป็นต้องมีการสังเกตอย่างละเอียดถี่ถ้วนว่าตัวตนของมนุษย์ถูกสื่อกลางและสร้างขึ้นใหม่ผ่านพื้นที่ออนไลน์อย่างไร (Levin & Mamlok, 2021)

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมและสังคมในยุคดิจิทัล

การเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลได้นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในประสบการณ์ของมนุษย์และโครงสร้างทางสังคมการเบลอของเส้นแบ่งระหว่างความเป็นจริงและโลกเสมือน การเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลได้บั่นทอนความแตกต่างแบบดั้งเดิมระหว่างความเป็นจริงและโลกเสมือนจริง ซึ่งท้าทายแนวคิดแบบทวิลักษณ์และเรียกร้องให้มีมุมมองโลกใหม่ (Levin & Mamlok, 2021) การเบลอนี้ขยายไปถึงความแตกต่างระหว่างผู้คน ธรรมชาติ และสิ่งประดิษฐ์ โดยมีปัญญาประดิษฐ์ (AI) และอินเทอร์เน็ตของสรรพสิ่ง (IoT) ที่เชื่อมโยงมนุษย์และสิ่งประดิษฐ์เข้าด้วยกัน และทำให้สภาพแวดล้อมโดยรวมมีความชาญฉลาดมากขึ้น (Levin & Mamlok, 2021) การเปลี่ยนจากข้อมูลหายากไปสู่ข้อมูลที่อุดมสมบูรณ์ ในอดีต ข้อมูลเป็นสิ่งที่หายาก ทำให้การแสวงหาความรู้เป็นความท้าทายหลัก แต่ในยุคดิจิทัล สถานการณ์กลับตรงกันข้าม กลายเป็นยุคที่ข้อมูลมีมากมาย และความสามารถในการให้ความสนใจต่างหากที่กลายเป็นสิ่งสำคัญ (Levin & Mamlok, 2021) ข้อมูลที่อุดมสมบูรณ์นี้ปรากฏให้เห็นในรูปแบบของการเข้าถึงข้อมูลจำนวนมหาศาลได้อย่างไม่จำกัดและแพร่หลาย ทำให้กระแสข้อมูลกลายเป็นพื้นฐานเชิงทวิลักษณ์ของความเป็นจริง (Levin & Mamlok, 2021) แนวโน้มสำคัญ การเป็นปัจเจกบุคคล, ความโปร่งใส, และการรับรู้ Levin และ Mamlok (2021) เสนอแบบจำลองวัฒนธรรมดิจิทัลที่โดดเด่นด้วยสามแนวโน้มหลัก (Levin & Mamlok, 2021) การเป็นปัจเจกบุคคล (Individualization) วัฒนธรรมทางจิตวิญญาณของสังคมดิจิทัลมีความเฉพาะตัวเนื่องจากความเชื่อมโยงกับโลกเสมือนจริงในไซเบอร์สเปซ ส่งผลให้เกิดวัฒนธรรมทางจิตวิญญาณที่เป็นปัจเจกบุคคลและหลุดจากบริบทเดิม ผู้คนสร้าง “โลกวัฒนธรรมย่อย” ส่วนตัวโดยอิงจากข้อมูลที่อุดมสมบูรณ์และเนื้อหาที่ปรับแต่งเฉพาะบุคคล ซึ่งถูกขยายผลด้วยซอฟต์แวร์ AI (Levin & Mamlok, 2021) ความโปร่งใส (Transparisation) วัฒนธรรมทางสังคมในยุคดิจิทัลโดดเด่นด้วยการเปิดเผยข้อมูล ซึ่งผู้คนไม่เพียงแบ่งปันผลงานขั้นสุดท้ายเท่านั้น แต่ยังรวมถึงกระบวนการสร้างสรรค์ด้วย แนวโน้มสู่ความโปร่งใสในการปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์นี้ถูกมองว่าเป็นการถ่วงดุลกับการเป็นปัจเจกบุคคลของวัฒนธรรมทางจิตวิญญาณ (Levin & Mamlok, 2021) การรับรู้ (Cognification) วัฒนธรรมทางเทคโนโลยีถูกกำหนดโดย “การรับรู้” ที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งความฉลาดทางดิจิทัลทำงานอยู่เบื้องหลังทุกสิ่งอย่างมองไม่เห็น เช่นเดียวกับกระแสไฟฟ้า สภาพแวดล้อมที่ชาญฉลาดนี้ ซึ่งอิงกับการเรียนรู้ของเครื่องจักรและข้อมูลขนาดใหญ่ ได้เข้ามาแทนที่พลังงานด้วยข้อมูลในฐานะแหล่งพลังงานหลักของชีวิตมนุษย์ และเป็นสื่อกลางในการปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์ (Levin & Mamlok, 2021) การทำความเข้าใจความสัมพันธ์ที่ซับซ้อนระหว่างมิติทางวัฒนธรรมเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญ แนวโน้มการเป็นปัจเจกบุคคลที่ส่งเสริมให้แต่ละบุคคลสร้าง “โลกวัฒนธรรมย่อย” ส่วนตัวและเลือกเนื้อหาตามความชอบส่วนบุคคล อาจนำไปสู่การใช้เหตุผลแบบอัตตานิยม (solipsistic rationality) และท้าทายการสร้างวัฒนธรรมทางสังคมที่เข้มแข็ง (Levin & Mamlok, 2021) หากการเป็นปัจเจกบุคคลนี้ดำเนินไปโดยไม่มีการถ่วงดุล อาจทำให้เกิดความเปราะบางต่อความสามัคคีทางสังคมและทำให้การสร้างค่านิยมร่วมกันเป็นไปได้ยาก (Levin & Mamlok, 2021) ตรงกันข้าม ความโปร่งใสซึ่งเป็นแนวโน้มสู่การเปิดเผยในการปฏิสัมพันธ์ของมนุษย์ ถูกคาดหวังว่าจะเข้ามาถ่วงดุลการเป็นปัจเจกบุคคลนี้ (Levin & Mamlok, 2021) หากความโปร่งใสไม่สามารถถ่วงดุลการเป็นปัจเจกบุคคลได้

อย่างมีประสิทธิภาพ ก็อาจนำไปสู่การแตกแยกทางสังคมที่เพิ่มขึ้นและทำให้บรรทัดฐานร่วมอ่อนแอลง ทำให้การดำเนินการร่วมกันและการสร้างฉันทามติเป็นไปได้ยากขึ้น สิ่งนี้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการออกแบบพื้นที่ดิจิทัลและนโยบายที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมร่วมกันอย่างสร้างสรรค์

ตารางที่ 1 สรุปการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่สำคัญและผลกระทบในยุคดิจิทัล

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่สำคัญ	ลักษณะ/ผลกระทบหลัก	มิติทางวัฒนธรรมที่ได้รับผลกระทบ
การเบลอของเส้นแบ่งระหว่างความเป็นจริงและโลกเสมือน	ความท้าทายต่อแนวคิดแบบทวิลักษณ์; การรวม AI และ IoT เข้ากับชีวิต	จิตวิญญาณ, สังคม, เทคโนโลยี
การเปลี่ยนจากข้อมูลหายากไปสู่ข้อมูลที่อุดมสมบูรณ์	ความสำคัญของการให้ความสนใจ; ข้อมูลเป็นพื้นฐานภววิทยาของความเป็นจริง	จิตวิญญาณ, สังคม, เทคโนโลยี
แนวโน้มสำคัญ		
การเป็นปัจเจกบุคคล (Individualization)	การสร้างโลกวัฒนธรรมย่อยส่วนตัว; การเลือกเนื้อหาเฉพาะบุคคล; ความเสี่ยงต่อการใช้เหตุผลแบบอัตตานิยม	จิตวิญญาณ
ความโปร่งใส (Transparisation)	การเปิดเผยข้อมูลและการแบ่งปันกระบวนการสร้างสรรค์; การถ่วงดุลการเป็นปัจเจกบุคคล	สังคม
การรับรู้ (Cognification)	สภาพแวดล้อมที่ชาญฉลาดจาก AI และข้อมูลขนาดใหญ่; ข้อมูลแทนพลังงานเป็นแหล่งพลังงานหลัก	เทคโนโลยี

กลไกการก่อตัวของทัศนคติและความเชื่อออนไลน์

แพลตฟอร์มออนไลน์มีบทบาทสำคัญในการหล่อหลอมทัศนคติและความเชื่อ โดยใช้กลไกที่หลากหลายหลายอิทธิพลของแพลตฟอร์มออนไลน์ต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ สื่อสังคมออนไลน์มีอิทธิพลอย่างมากต่อการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผ่านการแพร่กระจายของข้อมูลจำนวนมากและข้อมูลที่

ทว่ามทั้น (5 (PMC, 2021) มีการตั้งข้อสังเกตถึงความสามารถของสื่อสังคมออนไลน์ในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของผู้ใช้ต่อกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งได้อย่างง่ายดาย (5 (PMC, 2021) การใช้สื่อสังคมออนไลน์ที่เพิ่มขึ้นโดยเฉพาะในหมู่วัยรุ่น ส่งผลดีต่อความอดทนอดกลั้น สันติภาพในชุมชน และความตระหนักด้านจริยธรรมออนไลน์ แพลตฟอร์มเหล่านี้อำนวยความสะดวกในการเปิดรับมุมมองที่หลากหลายและส่งเสริมการเปิดกว้าง ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาเครือข่ายที่มีมุมมองที่แตกต่างกับบทบาทของข้อมูลที่เข้าถึงได้ง่ายและความมั่นคงของทัศนคติ ทัศนคติมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับพฤติกรรมในอนาคตเมื่อสามารถจดจำได้ง่าย (เข้าถึงได้) และมีความมั่นคงเมื่อเวลาผ่านไป ประสบการณ์โดยตรงกับวัตถุแห่งทัศนคติและการรายงานทัศนคติบ่อยครั้งจะเพิ่มการเข้าถึง ทำให้ทัศนคติเป็นตัวทำนายพฤติกรรมในอนาคตที่แข็งแกร่งขึ้น ความมั่นคงของทัศนคติจะแข็งแกร่งที่สุดเมื่อทัศนคติมีความมั่นใจ อิงจากข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรม และก่อตัวจากข้อมูลด้านเดียว สิ่งนี้ชี้ให้เห็นว่าสภาพแวดล้อมดิจิทัลซึ่งมักจะให้ข้อมูลที่เข้าถึงได้ง่ายและได้รับการเสริมแรงบ่อยครั้ง สามารถหล่อหลอมและทำให้ทัศนคติมั่นคงได้อย่างรวดเร็ว อิทธิพลของสื่อสังคมออนไลน์ต่อพฤติกรรมเชิงบวกและเชิงลบ เนื้อหาออนไลน์มีอิทธิพลต่อการก่อตัวของความคิดเห็น ภาพเหมารวมและความประทับใจต่อผู้อื่น ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อกระบวนการตัดสินใจเชิงพฤติกรรมเชิงบวก (prosocial decision-making) การเปิดรับพฤติกรรมเชิงบวกหรือพฤติกรรมเชิงสิ่งแวดล้อมบนโลกออนไลน์สามารถนำไปสู่การเลียนแบบได้ อย่างไรก็ตาม สื่อสังคมออนไลน์ยังอำนวยความสะดวกให้เกิดพฤติกรรมเชิงลบ เช่น การเผยแพร่ข้อมูลเท็จ และพฤติกรรมคุกคามหรือก่อกวน การเปิดรับประเด็นระหว่างประเทศที่เพิ่มขึ้นยังสามารถนำไปสู่ความวิตกกังวลที่เพิ่มขึ้นในหมู่ผู้ใช้ทั่วโลกที่ทำให้สื่อสังคมออนไลน์สามารถส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในเชิงบวก เช่น การเผยแพร่ข้อมูลอย่างรวดเร็ว การเปิดรับมุมมองที่หลากหลาย และการมีปฏิสัมพันธ์บ่อยครั้ง ก็เป็นกลไกเดียวกันที่สามารถถูกนำไปใช้เพื่อผลลัพธ์เชิงลบได้เช่นกัน ตัวอย่างเช่น การแพร่กระจายของข้อมูลที่ถูกต้องอย่างรวดเร็ว การขยายเนื้อหาที่เป็นอันตราย และการบงการทางอารมณ์ สิ่งนี้แสดงให้เห็นว่าแพลตฟอร์มดิจิทัลไม่ได้ดีหรือแย่โดยเนื้อแท้ แต่การออกแบบและรูปแบบการมีส่วนร่วมของผู้ใช้สร้างสภาพแวดล้อมที่มีประสิทธิภาพซึ่งขยายแนวโน้มของมนุษย์ที่มีอยู่เดิมทั้งในเชิงสร้างสรรค์และทำลายล้าง ดังนั้น “การหล่อหลอม” ทัศนคติทางสังคมในสภาพแวดล้อมดิจิทัลจึงมีความผันผวนสูง สามารถเปลี่ยนแปลงได้อย่างรวดเร็วในหลายทิศทางขึ้นอยู่กับเนื้อหาและพลวัตของการมีปฏิสัมพันธ์ สิ่งนี้บ่งชี้ว่าการแทรกแซงจะต้องมุ่งเน้นไปที่กลไกทางจิตวิทยาและอัลกอริทึมที่มีอิทธิพล ไม่ใช่แค่เนื้อหาเท่านั้น ผลกระทบของข้อมูลที่ท่วมท้นและห้องเสียงสะท้อนการไหลเวียนของข้อมูลในยุคดิจิทัลก่อให้เกิดความท้าทายที่สำคัญสองประการข้อมูลที่ท่วมท้นและการบ่อนทำลาย “การป้องกันทัศนคติ” ข้อมูลที่ท่วมท้นเป็นข้อกังวลที่มีมานานแล้ว ซึ่งทวีความรุนแรงขึ้นด้วยข้อมูลดิจิทัลที่แพร่หลาย ภาวะนี้เกิดขึ้นเมื่อปริมาณข้อมูลที่เกี่ยวข้องและอาจเป็นประโยชน์มีมากเกินไปจนกลายเป็นอุปสรรคมากกว่าความช่วยเหลือ มันเชื่อมโยงกับความเครียด ภาวะหมดไฟ ปัญหาสุขภาพ และคุณภาพการตัดสินใจที่ลดลง ในบริบทของสื่อสังคมออนไลน์ ข้อมูลที่ท่วมท้นสามารถบ่อนทำลายกลไก “การป้องกันทัศนคติ” ของผู้ใช้ ทำให้พวกเขามีแนวโน้มที่จะถูกชักจูงได้ง่ายขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อทรัพยากรทางปัญญาไม่เพียงพอสำหรับการประมวลผลข้อมูลเชิงลึก (PMC, 2021) กระบวนการนี้สามารถดำเนินไปตามขั้นตอนของการเชื่อฟัง การต่อต้าน และการยอมรับในที่สุด โดยทัศนคติจะสอดคล้องกับทิศทางของโพสต์ที่น่าเสนอภายใต้ภาวะข้อมูลที่ท่วมท้นสูง (PMC, 2021) ปรากฏการณ์ห้องเสียงสะท้อนและการจำกัดมุมมองที่หลากหลาย สื่อสังคมออนไลน์สามารถจำกัดการเปิดรับมุมมองที่หลากหลายและส่งเสริมการก่อตัวของ “ห้องเสียงสะท้อน” (echo chambers) สภาพแวดล้อมเหล่านี้เสริมสร้างความคิดเห็น แนวโน้มทางการเมือง หรือ

ความเชื่อของผู้ใช้ผ่านการมีปฏิสัมพันธ์ซ้ำ ๆ กับเพื่อนร่วมงานหรือแหล่งข้อมูลที่มีแนวคิดคล้ายกัน ห้องเสียงสะท้อนเป็นผลกระทบที่เกิดขึ้นจากแนวโน้มของมนุษย์ เช่น การเลือกรับข้อมูล การแพร่กระจาย และการรวมกลุ่ม แพลตฟอร์มที่จัดระเบียบตามเครือข่ายสังคมและอัลกอริทึมฟีดข่าว เช่น Facebook และ Twitter โดยเฉพาะอย่างยิ่งส่งเสริมการเกิดขึ้นของกลุ่มที่มีแนวคิดเดียวกันและการแพร่กระจายข้อมูลที่มีอคติเมื่อผู้ใช้อยู่ในห้องเสียงสะท้อน พวกเขาจะได้รับข้อมูลที่ยืนยันความเชื่อที่มีอยู่เดิมเป็นหลัก (อคติการยืนยัน) ทำให้ข้อมูลนั้นดูเหมือน “เกี่ยวข้อง” และ “มีประโยชน์” ภายในกรอบความคิดเฉพาะนั้น แม้ว่าข้อมูลนั้นจะมีอคติหรือเป็นเท็จก็ตาม ปริมาณข้อมูลที่ ยืนยัน นี้ (ข้อมูลที่ท่วมท้นภายในห้องเสียงสะท้อน) ยิ่งลดความพยายามทางปัญญาที่จำเป็นในการประมวลผลข้อมูลอย่างมีวิจารณญาณ สมอซึ่งถูกรอรับอยู่แล้ว มีแนวโน้มที่จะทำลายข้อมูลที่สอดคล้องกับกรอบความคิดที่มีอยู่เดิมน้อยลง ซึ่งนำไปสู่การก้าวหน้าอย่างรวดเร็วจาก “การเชื่อฟัง” ไปสู่ “การยอมรับ” (PMC, 2021) “การป้องกันทัศนคติ” อ่อนแอและไม่เพียงแต่จากปริมาณข้อมูลเท่านั้น แต่ยังขาดข้อมูลที่ขัดแย้งซึ่งปกติจะกระตุ้นให้เกิดการประเมินอย่างมีวิจารณญาณสิ่งนี้สร้างวงจรที่เลวร้ายที่ข้อมูลที่ท่วมท้นและห้องเสียงสะท้อนเสริมซึ่งกันและกันเพื่อบ่อนทำลายการคิดเชิงวิพากษ์และส่งเสริมความเชื่อที่รุนแรงหรือไม่ถูกทำลาย สภาพแวดล้อมดิจิทัลโดยการออกแบบ (อัลกอริทึม โครงสร้างเครือข่าย) โดยไม่ตั้งใจสร้างเงื่อนไขที่แต่ละบุคคลมีอุปกรณ์ไม่เพียงพอที่จะแยกแยะความจริงออกจากความเท็จ ซึ่งนำไปสู่การแบ่งขั้วที่เพิ่มขึ้นและความเปราะบางต่อการบงการ สิ่งนี้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการออกแบบพื้นที่ดิจิทัลและนโยบายที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมร่วมกันอย่างสร้างสรรค์อัตลักษณ์ในโลกที่เชื่อมโยงถึงกันยุคดิจิทัลได้เปลี่ยนแปลงวิธีที่บุคคลรับรู้และนำเสนอตัวเองอย่างลึกซึ้ง โดยมีผลกระทบต่ออัตลักษณ์ทั้งส่วนบุคคลและสังคม การก่อตัวของอัตลักษณ์ออนไลน์และออฟไลน์ยุคดิจิทัลส่งผลกระทบอย่างลึกซึ้งต่อแง่มุมที่ใกล้ชิดที่สุดของประสบการณ์มนุษย์ นั่นคือ “ตัวตน” (Levin & Mamlok, 2021) พื้นที่ออนไลน์กลายเป็นสื่อกลางที่ตัวตนถูกสื่อสารและสร้างขึ้นใหม่ (Levin & Mamlok, 2021) เทคโนโลยีมีบทบาทในการหล่อหลอมอัตลักษณ์ส่วนบุคคลที่ยืดหยุ่นมากขึ้น บุคคลสร้าง “บุคลิกภาพเครือข่าย” ในไซเบอร์สเปซผ่านการมีปฏิสัมพันธ์ที่ซับซ้อนกับบุคลิกภาพและชุมชนเครือข่ายที่หลากหลาย (Levin & Mamlok, 2021) “บุคลิกภาพเสมือน” สามารถแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญจาก “บุคลิกภาพจริง” เนื่องจากผู้ใช้มีอิสระในการสร้างตัวละครและการนำเสนอตัวเองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (Levin & Mamlok, 2021) แนวคิดเรื่อง Personal Identity Online (PIO) อธิบายว่าบุคคลนำเสนอตัวเองในไซเบอร์สเปซอย่างไร โดยบ่งบอกถึงสไตล์พฤติกรรมของแต่ละบุคคลในเครือข่าย ซึ่งช่วยให้สามารถสร้างและแสดงอัตลักษณ์ที่แตกต่างจากความเป็นจริงทางกายภาพได้ (Levin & Mamlok, 2021)

การเป็นปัจเจกบุคคลและอัตลักษณ์เชิงสัมพันธ์

การสร้างโลกวัฒนธรรมส่วนตัว คุณลักษณะสำคัญของวัฒนธรรมทางจิตวิญญาณในยุคดิจิทัลคือ “การเป็นปัจเจกบุคคล” ซึ่งนำไปสู่การที่มนุษย์จำนวนมากขึ้นใช้ชีวิตอยู่ใน “โลกวัฒนธรรมย่อย” ส่วนตัว (Levin & Mamlok, 2021) นี่เป็นผลโดยตรงจากข้อมูลที่อุดมสมบูรณ์ ทำให้ผู้คนสามารถเลือกเนื้อหาตามความชอบและลำดับความสำคัญของแต่ละบุคคล กระบวนการนี้ถูกขยายผลด้วยซอฟต์แวร์ AI ที่ปรับแต่งเนื้อหาตามความต้องการ (Levin & Mamlok, 2021) การเปลี่ยนแปลงความเข้าใจในอัตลักษณ์เชิงสัมพันธ์ในขณะที่อารยธรรมตะวันตกเน้นย้ำถึงตัวตนของปัจเจกบุคคลเป็นหลักมาโดยตลอด เทคโนโลยีดิจิทัลได้นำมาซึ่งความเข้าใจใหม่เกี่ยวกับ “อัตลักษณ์เชิงสัมพันธ์” (Levin & Mamlok, 2021) เครือข่ายสังคมออนไลน์อำนวยความสะดวกในการเชื่อมโยงที่ไม่เคยมีมาก่อน ซึ่งยืนยันว่าอัตลักษณ์เชิงสัมพันธ์ปรากฏให้เห็นอย่างชัดเจนในสังคม (Levin & Mamlok, 2021) “ความโปร่งใส” ของวัฒนธรรมทางสังคมถูกคาดหวัง

ว่าจะถ่วงดุลการเป็นปัจเจกบุคคลของวัฒนธรรมทางจิตวิญญาณ โดยการมีปฏิสัมพันธ์ของทั้งสองสิ่งนี้จะหล่อหลอมวัฒนธรรมทางสังคมของสังคมดิจิทัล (Levin & Mamlok, 2021) แพลตฟอร์มดิจิทัลมอบศักยภาพมหาศาลในการเชื่อมโยงและแสดงออกถึง “อัตลักษณ์เชิงสัมพันธ์” อย่างไรก็ตาม การเน้นย้ำไปที่การเป็นปัจเจกบุคคลและการสร้างอัตลักษณ์ออนไลน์ที่แตกต่างกันในเวลาเดียวกัน อาจนำไปสู่การแตกแยกของตัวตนได้ แทนที่จะเป็นอัตลักษณ์ที่สอดคล้องและบูรณาการ บุคคลอาจต้องจัดการกับการนำเสนอตัวเองที่หลากหลายและอาจขัดแย้งกันในพื้นที่ดิจิทัลที่แตกต่างกัน สิ่งนี้สร้างความท้าทายต่อความเป็นอยู่ที่ดีทางจิตวิทยาและความถูกต้องทางสังคม การต่อรองอย่างต่อเนื่องระหว่างบุคลิกภาพออนไลน์ที่ถูกสร้างขึ้นอย่างประณีตกับตัวตนในโลกออฟไลน์ ควบคู่ไปกับแรงกดดันในการรักษา “โลกวัฒนธรรมย่อย” หลายแห่ง อาจนำไปสู่ความทุกข์ทางจิตใจได้ เช่น ความวิตกกังวลที่เพิ่มขึ้นจากการเปรียบเทียบชีวิตออนไลน์ที่สมบูรณ์แบบ หรือความเป็นอยู่ที่ดีทางจิตวิทยาที่ลดลงจากการใช้สื่อดิจิทัลอย่างหนัก นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดคำถามเกี่ยวกับความสัมพันธ์ที่แท้จริงและความไว้วางใจในโลกที่อัตลักษณ์มีความลึกลับและมักเป็นการแสดง บทสรุปคือ ยุคดิจิทัลเรียกร้องให้มีรูปแบบใหม่ของการตระหนักรู้ในตนเองและการบูรณาการเพื่อรักษาความรู้สึกถึงอัตลักษณ์ที่สอดคล้องกัน

ความท้าทายทางจริยธรรมและผลกระทบ

เทคโนโลยีดิจิทัลก่อให้เกิดประเด็นทางจริยธรรมที่ซับซ้อนหลายประการ ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการพิจารณาอย่างรอบคอบ

ข้อมูลบิดเบือน ข้อมูลเท็จ และการก่อกวนของความจริง

ยุคดิจิทัลได้เปลี่ยนแปลงวิธีที่ผู้คนค้นหาและแบ่งปันข้อมูล ทำให้ข้อกล่าวอ้างที่เป็นเท็จแพร่กระจายได้เร็วเท่ากับข้อเท็จจริง สิ่งนี้ทำให้บุคคลแยกแยะข่าวจริงออกจากเรื่องราวปลอมได้ยาก รัฐและบุคคลใช้ประโยชน์จากเครื่องมือดิจิทัลและเครือข่ายสังคมออนไลน์เพื่อเผยแพร่เรื่องเล่า ความบิดเบือนและความเท็จ เพื่อหล่อหลอมการรับรู้ของสาธารณะและบ่อนทำลายความไว้วางใจในความจริง (Nemr & Gangware, 2019) แพลตฟอร์มข่าวที่ได้รับการปรับให้เหมาะสมสำหรับเนื้อหาที่แพร่กระจายได้ง่ายนั้นมีความเสี่ยงโดยเนื้อแท้ต่อข้อมูลบิดเบือนที่สร้างความตื่นตระหนก (Nemr & Gangware, 2019) การวิจัยแสดงให้เห็นว่าเรื่องราวเท็จแพร่กระจายเร็วกว่าและเข้าถึงผู้คนได้มากกว่าเรื่องราวที่เป็นข้อเท็จจริงอย่างมีนัยสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องราวทางการเมือง (Nemr & Gangware, 2019) การเพิ่มขึ้นของ AI และเครื่องมือดิจิทัลช่วยให้สามารถสร้างวิดีโอ Deepfake ข้อความที่สร้างโดยอัตโนมัติ และภาพถ่ายที่แก้ไขแล้วซึ่งดูเหมือนจริง ซึ่งทำให้การตรวจสอบความจริงซับซ้อนยิ่งขึ้นรูปแบบธุรกิจของแพลตฟอร์มดิจิทัลที่มุ่งเน้นการเพิ่มการมีส่วนร่วมของผู้ใช้ผ่านการโฆษณา อาจสอดคล้องกับการแพร่กระจายของเนื้อหาที่น่าตื่นตระหนกและไม่ถูกต้องโดยไม่ตั้งใจ (Nemr & Gangware, 2019) อัลกอริทึมที่ได้รับการออกแบบมาเพื่อระบุและส่งเสริมเนื้อหาที่กระตุ้นการตอบสนองทางอารมณ์ที่รุนแรงและยืนยันความเชื่อที่มีอยู่เดิม ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของข้อมูลบิดเบือนที่มีประสิทธิภาพ (Nemr & Gangware, 2019) สิ่งนี้สร้างความท้าทายเชิงระบบที่สถาปัตยกรรมของการเผยแพร่ข้อมูลดิจิทัล ซึ่งขับเคลื่อนด้วยแรงจูงใจในการแสวงหาผลกำไรและปรับให้เหมาะสมสำหรับการมีส่วนร่วม ทำหน้าที่เป็นตัวเร่งให้เกิดการก่อกวนของความจริง มันไม่ใช่แค่การมีอยู่ของ “ผู้กระทำความผิด” เท่านั้น แต่ระบบนิเวศดิจิทัลมีความเสี่ยงโดยเนื้อแท้ต่อการถูกนำไปใช้ประโยชน์ เนื่องจากมันขยายเนื้อหาที่ดึงดูดทางลัดทางปัญญาและอารมณ์ของมนุษย์ สิ่งนี้นำไปสู่สภาพแวดล้อม “หลังความจริง” (post-truth) ที่ข้อเท็จจริงเชิงวัตถุมีอิทธิพลน้อยกว่าการอ้างอิงถึงอารมณ์และความเชื่อส่วนบุคคล ทำให้ฉันทามติทางสังคมและการตัดสินใจอย่างมีข้อมูลเป็นไปได้ยากขึ้นเรื่อย ๆ

การแสวงหาประโยชน์จากอคติทางปัญญาและตัวกระตุ้นทางอารมณ์

ผู้ฉ้อโกงและผู้ไม่หวังดีใช้ประโยชน์จากจุดอ่อนทางจิตวิทยาของมนุษย์ในสภาพแวดล้อมดิจิทัลตลอดการยืนยันและอคติการมองโลกในแง่ดี ผู้ฉ้อโกงและผู้ไม่หวังดีใช้ประโยชน์จากอคติทางปัญญา เช่น อคติการยืนยัน (confirmation bias) ซึ่งทำให้บุคคลชอบข้อมูลที่สนับสนุนความเชื่อที่มีอยู่เดิม และอคติการมองโลกในแง่ดี (optimism bias) ซึ่งทำให้เชื่อว่าตนเองมีโอกาสน้อยที่จะประสบกับผลลัพธ์เชิงลบ พวกเขาให้คำรับรองที่สร้างขึ้นหรือสถิติที่บิดเบือนเพื่อเสริมสร้างแนวโน้มของเหยื่อ ทำให้พวกเขารู้สึกว่าการตัดสินใจของตนได้รับการยืนยัน อคติการมองโลกในแง่ดีสามารถทำให้บุคคลมองข้ามอันตรายที่อาจเกิดขึ้นซึ่งนำไปสู่การกระทำที่ขัดต่อการตัดสินใจที่ดีที่สุดของตนเองบทบาทของอารมณ์ในการตัดสินใจและกลยุทธ์การหลอกลวง อารมณ์มีบทบาทสำคัญในกระบวนการตัดสินใจ และผู้ฉ้อโกงมักจะกระตุ้นการตอบสนองทางอารมณ์ที่รุนแรง เช่น ความกลัว ความตื่นเต้น ความหวัง หรือความเร่งด่วน เพื่อป้องกันการตัดสินใจ การเพิ่มระดับอารมณ์ทำให้กระบวนการคิดเชิงตรรกะกลายเป็นเรื่องรอง ซึ่งเพิ่มโอกาสในการปฏิบัติตามแผนการหลอกลวง สิ่งนี้มักจะรวมกับการใช้เทคนิควิศวกรรมสังคม เช่น การปลอมแปลงตัวตนและหลักการความขาดแคลน เพื่อสร้างความเร่งด่วนและกระตุ้นการกระทำโดยไม่ยั้งคิดสภาพแวดล้อมดิจิทัลเป็นสื่อกลางที่เหมาะสมที่สุดสำหรับกลวิธีทางจิตวิทยาเหล่านี้ ปริมาณข้อมูลมหาศาล (ข้อมูลที่ท่วมท้น) ทำให้การประมวลผลเชิงลึกเป็นไปได้ยาก (PMC, 2021) ในขณะที่ลักษณะการโต้ตอบและการปรับแต่งเฉพาะบุคคลของแพลตฟอร์มช่วยให้สามารถดึงดูดทางอารมณ์ได้อย่างตรงจุด การไม่เปิดเผยตัวตนและการเข้าถึงทั่วโลกของอินเทอร์เน็ตช่วยให้ผู้ฉ้อโกงสามารถขยายวงกว้างและดำเนินการได้โดยไม่มีผลกระทบในทันที สิ่งนี้แสดงให้เห็นว่าแพลตฟอร์มดิจิทัล แม้จะมอบโอกาสมหาศาลในการเชื่อมโยงและข้อมูล แต่ก็สร้างช่องทางที่ไม่เคยมีมาก่อนสำหรับการบงการทางจิตวิทยา “การล่อหลอม” ทักษะคติทางสังคมกลายเป็นสนามรบที่ผู้ไม่หวังดีสามารถใช้ประโยชน์จากทางลัดทางปัญญาโดยธรรมชาติและการตอบสนองทางอารมณ์ของมนุษย์ในวงกว้าง สิ่งนี้ก่อให้เกิดความท้าทายทางจริยธรรมที่สำคัญเกี่ยวกับความปลอดภัยของผู้ใช้ ความเป็นส่วนตัวของข้อมูล และความสมบูรณ์ของการมีปฏิสัมพันธ์ออนไลน์ ซึ่งจำเป็นต้องมีแนวทางปฏิบัติทางจริยธรรมที่แข็งแกร่งสำหรับการออกแบบแพลตฟอร์มและการให้ความรู้แก่ผู้ใช้เกี่ยวกับการแยกแยะข้อมูลดิจิทัล

ตารางที่ 2 อคติทางปัญญาและตัวกระตุ้นทางอารมณ์ที่ถูกใช้ประโยชน์ในสภาพแวดล้อมดิจิทัล

อคติ/ตัวกระตุ้น	คำจำกัดความ	วิธีการถูกใช้ประโยชน์ในสภาพแวดล้อมดิจิทัล
อคติการยืนยัน (Confirmation Bias)	แนวโน้มที่จะชอบข้อมูลที่สนับสนุนความเชื่อที่มีอยู่เดิม	ผู้ใช้อัลกอริทึมให้คำรับรองหรือสถิติที่สร้างขึ้นเพื่อเสริมความเชื่อของเหยื่อ
อคติการมองโลกในแง่ดี (Optimism Bias)	ความเชื่อที่ว่าตนเองมีโอกาสน้อยที่จะประสบกับผลลัพธ์เชิงลบ	ทำให้บุคคลมองข้ามอันตรายที่อาจเกิดขึ้น นำไปสู่การกระทำที่ขัดต่อการตัดสินใจที่ดี
ความกลัว/ความเร่งด่วน (Fear/Urgency)	การตอบสนองทางอารมณ์ที่เกิดจากภัยคุกคามหรือความต้องการดำเนินการทันที	การใช้ภาษาที่น่าตกใจหรือการสร้างสถานการณ์ฉุกเฉินปลอมเพื่อกระตุ้นการกระทำโดยไม่ยั้งคิด
ความตื่นเต้น/ความหวัง (Excitement/Hope)	การตอบสนองทางอารมณ์ที่เกิดจากโอกาสที่น่าดึงดูดหรือการแก้ไขปัญหา	การเสนอรางวัลใหญ่หรือวิธีแก้ปัญหาที่ไม่น่าจะเป็นไปได้เพื่อบดบังการตัดสินใจ
หลักการความขาดแคลน (Scarcity Principle)	การรับรู้ที่โอกาสหรือสินค้ามีจำกัด ทำให้เกิดความเร่งด่วน	การสร้างความรู้สึกเร่งด่วนเทียม (ข้อเสนอเวลาจำกัด) เพื่อกระตุ้นการตัดสินใจโดยไม่ยั้งคิด
อคติอำนาจ (Authority Bias)	แนวโน้มที่จะปฏิบัติตามคำขอจากผู้มีอำนาจที่รับรู้	การปลอมแปลงตัวตนเป็นผู้เชี่ยวชาญหรือเจ้าหน้าที่เพื่อสร้างความไว้วางใจและหลอกลวง

จริยธรรมของ AI และอิทธิพลของอัลกอริทึม

การพัฒนาและการใช้งานปัญญาประดิษฐ์ก่อให้เกิดความท้าทายทางจริยธรรมที่สำคัญ **หลักการและข้อกังวลด้านจริยธรรมของ AI** จริยธรรม AI เป็นสาขาวิชาสหสาขาวิชาชีพที่มุ่งเน้นการเพิ่มผลกระทบเชิงบวกของ AI ในขณะที่ลดความเสี่ยงและผลลัพธ์เชิงลบ ข้อกังวลที่สำคัญ ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อข้อมูล ความเป็นส่วนตัว ความเป็นธรรม ความสามารถในการอธิบาย ความแข็งแกร่ง ความโปร่งใส และการใช้เทคโนโลยีในทางที่ผิด กรอบจริยธรรมของ AI เน้นหลักการต่าง ๆ เช่น การเคารพบุคคล (การยินยอม) การ

ทำประโยชน์ (ไม่ทำอันตราย) และความยุติธรรม (การกระจายผลประโยชน์/ภาระอย่างเป็นธรรม) ระบบ AI ต้องระบุและลดอคติที่ไม่พึงประสงค์ ตรวจสอบให้แน่ใจว่ามีการตัดสินใจและความรับผิดชอบของมนุษย์ และมีความโปร่งใสเกี่ยวกับผลลัพธ์ (Intelligence Community, 2020) เทคโนโลยีในฐานะ “ผู้กำหนดและผู้ทำลายค่านิยม” เทคโนโลยีมีอิทธิพลอย่างลึกซึ้งต่อการจัดระเบียบทางสังคม เป้าหมาย และสมมติฐานต่าง ๆ โดยทำหน้าที่เป็น “ผู้กำหนดความเป็นจริงที่โดดเด่น” มันสามารถรวบรวมความสัมพันธ์เชิงอำนาจที่มีอยู่เดิม เสริมสร้างความไม่เท่าเทียมกันทางสังคม และแสดงออกถึงเป้าหมายทางอุดมการณ์ การนำเทคโนโลยีมาใช้อย่างรวดเร็วโดยปราศจากการพิจารณาอย่างถี่ถ้วนสามารถทำลายรูปแบบทางสังคม และวัฒนธรรมที่ดำรงอยู่มานาน ทำให้เกิด “การปรับตัวแบบย้อนกลับ” ซึ่งชุมชนปรับตัวเข้ากับเทคโนโลยีแทนที่จะใช้เทคโนโลยีเพื่อขยายขีดความสามารถของมนุษย์ให้สอดคล้องกับเป้าหมายทางสังคม เทคโนโลยีสามารถกลายเป็น “ผู้ส่งเสริมและผู้ทำลายค่านิยม” ส่งเสริมการใช้เหตุผลเชิงเครื่องมือ และการพึ่งพาเทคโนโลยีมากเกินไปมากกว่าการเปลี่ยนแปลงทัศนคติของมนุษย์หากเทคโนโลยีโดยทั่วไปสามารถทำลายค่านิยมและนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมโดยไม่ตั้งใจได้แล้ว AI ซึ่งเป็นองค์ประกอบหลักของเทคโนโลยีสมัยใหม่ และมีอิทธิพลจากอัลกอริทึมที่แพร่หลายและมักไม่โปร่งใส (“การรับรู้”) (Levin & Mamlok, 2021) ยิ่งก่อให้เกิดความเสี่ยงที่ใหญ่กว่า การพัฒนา AI ที่ไม่ได้รับการตรวจสอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อขับเคลื่อนด้วยผลกำไรหรือประสิทธิภาพเพียงอย่างเดียว สามารถฝังและขยายอคติ ซึ่งนำไปสู่ผลลัพธ์ที่เลือกปฏิบัติหรือเสริมสร้างบรรทัดฐานทางสังคมที่ไม่พึงประสงค์โดยไม่มีเจตนาหรือการรับรู้ของมนุษย์ สภาพแวดล้อมที่ “รับรู้” (Levin & Mamlok, 2021) กลายเป็นสนามทุนระเบิดทางจริยธรรม หากไม่ได้รับการชี้แจงด้วยค่านิยมของมนุษย์อย่างชัดเจน ความจำเป็นทางจริยธรรมสำหรับ AI ไม่ใช่เพียงแค่การป้องกันอันตรายเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการทำให้มั่นใจว่าการพัฒนาและการใช้งาน AI สอดคล้องกับค่านิยมของมนุษย์และความเป็นอยู่ที่ดีของสังคมอย่างกระตือรือร้น สิ่งนี้เรียกร้องให้มีกรอบการกำกับดูแลที่แข็งแกร่ง การทบทวนทางจริยธรรมอย่างต่อเนื่อง และความร่วมมือแบบสหสาขาวิชาชีพ (เช่น การมีส่วนร่วมของนักจริยธรรม นักสังคมศาสตร์ และนักเทคโนโลยี) เพื่อป้องกันไม่ให้เทคโนโลยีเป็นผู้กำหนดค่านิยมทางสังคมโดยไม่ตั้งใจ และเพื่อให้แน่ใจว่ามันจะทำหน้าที่ยกระดับสภาพความเป็นอยู่ของมนุษย์ ความท้าทายคือการปลูกฝัง “การจัดเรียงค่านิยม” ในทุกขั้นตอนของวงจรชีวิต AI เพื่อป้องกันการกัดกร่อนของหลักการทางจริยธรรมอย่างละเอียดอ่อน

การปรับตัวและความยืดหยุ่น การนำทางอนาคตดิจิทัล

เพื่อรับมือกับความท้าทายและใช้ประโยชน์จากศักยภาพของยุคดิจิทัล สังคมจำเป็นต้องพัฒนาและนำกลยุทธ์การปรับตัวมาใช้

การส่งเสริมความรู้เท่าทันดิจิทัลและสื่อ

ความสามารถในการนำทางข้อมูลในยุคดิจิทัลอย่างมีวิจารณญาณเป็นสิ่งจำเป็นสำคัญของความรู้เท่าทันและทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ ความรู้เท่าทัน คือ ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีอย่างมีประสิทธิภาพและมีความรับผิดชอบในการเข้าถึง ประเมิน และสร้างข้อมูล ซึ่งครอบคลุมทักษะต่างๆ เช่น ความปลอดภัยออนไลน์และการประเมินเนื้อหาออนไลน์อย่างมีวิจารณญาณ สิ่งนี้จำเป็นสำหรับการมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในเศรษฐกิจดิจิทัลและการมีส่วนร่วมในชุมชน หากปราศจากการคิดเชิงวิพากษ์ นักเรียนมีความเสี่ยงที่จะกลายเป็นผู้บริโภคเนื้อหาดิจิทัลแบบเฉื่อยชา แต่ด้วยทักษะนี้ พวกเขาสามารถแยกแยะข้อเท็จจริงออกจากเรื่องแต่งและตัดสินใจได้อย่างมีข้อมูล ความรู้เท่าทันสื่อมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการรับมือกับข้อมูลที่ผิดและข้อมูลบิดเบือน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับกลุ่มประชากรที่เปราะบาง เช่น

เด็กกลยุทธ์การพัฒนาทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ นักการศึกษาควรส่งเสริมความอยากรู้อยากเห็น ส่งเสริมการคิดตามหลักฐาน ส่งเสริมการเปิดใจกว้าง และสอนการใช้เหตุผลเชิงตรรกะ กลยุทธ์เชิงปฏิบัติ ได้แก่ การเปรียบเทียบแหล่งข้อมูล การท้าทายการตรวจสอบข้อเท็จจริง การอภิปราย การสัมมนาแบบโสกราตีส เรียนรู้เท่าทัน และการมอบหมายงานเขียนเชิงวิพากษ์ ครูควรช่วยให้นักเรียนจัดการกับอคติและอารมณ์ด้วยการอภิปรายอคติการยืนยัน ส่งเสริมการสะท้อนค่านิยมส่วนบุคคล และสอนการมีสติและนิสัย “หยุดก่อนตอบสนอง” การศึกษาความรู้เท่าทันสื่อควรได้รับการจัดโครงสร้างอย่างเป็นระบบตลอดระดับ K-12 เพื่อประสิทธิภาพสูงสุด ข้อมูลที่ท่วมท้น ห้องเสียงสะท้อน ข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง และการใช้ประโยชน์จากอคติทางปัญญา ล้วนเป็นความท้าทายที่สำคัญในยุคดิจิทัล ความรู้เท่าทันและสื่อ ควบคู่ไปกับทักษะการคิดเชิงวิพากษ์ จึงเป็นแนวทางแก้ไขที่สำคัญ ความรู้เท่าทันช่วยให้บุคคลมีความสามารถในการ “ประเมิน” และ “ประเมินเนื้อหาออนไลน์อย่างมีวิจารณญาณ” ซึ่งเป็นการแก้ไข “ความล้มเหลวของตัวกรอง” ที่มีส่วนทำให้เกิดข้อมูลที่ท่วมท้นโดยตรง การคิดเชิงวิพากษ์ช่วยให้บุคคลสามารถ “แยกแยะข้อเท็จจริงออกจากเรื่องแต่ง” และ “ตัดสินใจอย่างมีข้อมูล” ซึ่งเป็นการแก้ไขปัญหาการแพร่กระจายของข้อมูลที่ไม่ถูกต้องและการบงการอคติทางปัญญาโดยตรงสิ่งนี้บ่งชี้ว่าความรู้เท่าทันไม่ใช่เพียงทักษะทางเทคนิค แต่เป็นความสามารถพลเมืองพื้นฐานสำหรับศตวรรษที่ 21 มันช่วยให้บุคคลเปลี่ยนจากการบริโภคแบบเฉื่อยชาไปสู่การมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นและแยกแยะได้ ซึ่งส่งเสริมบทบาทของปัจเจกบุคคลและส่วนรวมในการกำหนดอนาคต การลงทุนในการศึกษาความรู้เท่าทันสื่อที่ครอบคลุมและเป็นขั้นบันได ในทุกกลุ่มอายุจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่งสำหรับการสร้างสังคมที่มีความยืดหยุ่น มีข้อมูล และเป็นประชาธิปไตย ซึ่งช่วยให้พลเมืองสามารถนำทางภูมิทัศน์ข้อมูลที่ซับซ้อนและต่อต้านการบงการได้อย่างมีวิจารณญาณ การสร้างชุมชนและความสามัคคีทางสังคมในพื้นที่ออนไลน์แพลตฟอร์มดิจิทัลนำเสนอทั้งโอกาสและความเสี่ยงต่อความสามัคคีทางสังคมการเพิ่มขึ้นของแพลตฟอร์มดิจิทัลเปิดโอกาสในการเชื่อมโยงชุมชนทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับโลกด้วยความเร็วที่ไม่เคยมีมาก่อน การสร้างชุมชนและความสามัคคีทางสังคมเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับเมืองต่างๆ ในการเตรียมรับมือกับความท้าทายในอนาคต สื่อสังคมออนไลน์สามารถส่งผลดีต่อสันติภาพในชุมชนโดยอำนวยความสะดวกในการสื่อสาร การสร้างความตระหนักรู้ และการส่งเสริมการเจรจาเพื่อสร้างสันติภาพในหมู่ผู้ใช้เยาวชน มันเป็นแพลตฟอร์มสำหรับการเคลื่อนไหวภาคประชาชนและส่งเสริมสภาพแวดล้อมออนไลน์ที่กลมกลืนอย่างไรก็ตาม หากมีการจัดการที่ไม่ดี แพลตฟอร์มเหล่านี้สามารถกลายเป็นห้องเสียงสะท้อนของความเกลียดชังและนำไปสู่การแตกแยกทางสังคมได้ ในขณะที่เทคโนโลยีมีบทบาทในการหล่อหลอมอัตลักษณ์ส่วนบุคคลที่ยืดหยุ่น แต่ก็มักก่อให้เกิดข้อกังวลเกี่ยวกับความล้าหลังทางวัฒนธรรมท้องถิ่นและการกีดกันของค่านิยมทางวัฒนธรรมดั้งเดิม การปฏิบัติทางสังคมกำลังเปลี่ยนจากการปฏิสัมพันธ์ทางกายภาพไปสู่พื้นที่ดิจิทัลที่เป็นปัจเจกบุคคลมากขึ้น ความท้าทายคือการหาวิธีที่เทคโนโลยีจะสามารถเสริมสร้าง แทนที่จะแทนที่ วัฒนธรรมท้องถิ่นและบรรทัดฐานทางสังคม และเพื่อรักษาความหลากหลายทางวัฒนธรรมในขณะที่ปรับตัวเข้ากับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี แรงผลักดันที่เชื่อมโยงทั่วโลกสามารถบ่อนทำลายเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมท้องถิ่นและสายสัมพันธ์ทางสังคมแบบดั้งเดิมไปพร้อมกันได้ การเปลี่ยนแปลงไปสู่พื้นที่ดิจิทัลที่เป็นปัจเจกบุคคล ขัดแย้งโดยตรงกับลักษณะร่วมกันของวัฒนธรรมทางสังคม (Levin & Mamluk, 2021) ความสามัคคีทางสังคมที่ยั่งยืนจึงเรียกร้องให้มีความพยายามอย่างตั้งใจที่จะใช้ประโยชน์จากการเชื่อมโยงทั่วโลกเพื่อสร้างชุมชนในเชิงบวก (เช่น การส่งเสริมความอดทนอดกลั้น โครงการริเริ่มเพื่อสันติภาพ) ในขณะเดียวกันก็ลดความเสี่ยงของการกีดกันทางวัฒนธรรมและการแตกแยกอย่างเข้มข้น สิ่งนี้เรียกร้องให้มีแนวทางที่สมดุลซึ่งสนับสนุนทั้ง

การปฏิสัมพันธ์ทั่วโลกและการเสริมสร้างอัตลักษณ์ท้องถิ่นและการปฏิบัติทางสังคมแบบดั้งเดิม เพื่อให้มั่นใจว่าเครื่องมือทำหน้าที่เป็นพาหนะสำหรับความต่อเนื่องทางวัฒนธรรมและความยืดหยุ่นของชุมชนแทนที่จะเป็นตัวแทนของการทำให้เป็นเนื้อเดียวกันหรือการแตกสลาย

ตารางที่ 3 กลยุทธ์เพื่อส่งเสริมความยืดหยุ่นทางดิจิทัล

ประเภทกลยุทธ์	กลยุทธ์เฉพาะ/ข้อเสนอแนะ	แหล่งอ้างอิง
ความรู้เท่าทันดิจิทัลและสื่อ	การสอนทักษะการประเมินเนื้อหาออนไลน์อย่างมีวิจารณญาณ	
	การส่งเสริมการคิดเชิงวิพากษ์ (ความอยากรู้อยากเห็น, หลักฐาน, การเปิดใจกว้าง, การใช้เหตุผลเชิงตรรกะ)	
	การใช้แบบฝึกหัดเปรียบเทียบแหล่งที่มาและการท้าทายการตรวจสอบข้อเท็จจริง	
	การให้ความรู้เกี่ยวกับการทำงานของอัลกอริทึมและอคติ	
	การสอนการจัดการอารมณ์และอคติ (เช่น อคติการยืนยัน)	
	การจัดหลักสูตรความรู้เท่าทันสื่อที่จัดโครงสร้างอย่างเป็นระบบตลอดระดับ K-12	
การสร้างชุมชนและความสามัคคีทางสังคม	การใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อส่งเสริมการสื่อสารและสันติภาพในชุมชน	
	การอำนวยความสะดวกในการ	

	เคลื่อนไหวภาคประชาชนและ การสร้างความปลอดภัยออนไลน์	
	การจัดการแพลตฟอร์มอย่างมี ประสิทธิภาพเพื่อป้องกันห้อง เสียงสะท้อนและการแตกแยก	
	การหาวิธีที่เทคโนโลยีจะ เสริมสร้างวัฒนธรรมท้องถิ่นและ บรรทัดฐานทางสังคม แทนที่จะ แทนที่	
	การส่งเสริมการเชื่อมโยงทั่วโลก ในขณะที่รักษาความหลากหลาย ทางวัฒนธรรม	
จริยธรรมและการกำกับดูแล AI	การพัฒนาและบังคับใช้กรอบ จริยธรรม AI ที่แข็งแกร่ง	
	การทำให้มั่นใจว่า AI มีความ โปร่งใส อธิบายได้ และเป็นธรรม	
	การระบุและลดอคติที่ไม่พึง ประสงค์ในระบบ AI	
	การรวมการตัดสินใจและความ รับผิดชอบของมนุษย์ในวงจรชีวิต AI	(Intelligence Community, 2020)
	การป้องกันการปรับตัวแบบ ย้อนกลับที่เทคโนโลยีเป็นผู้ กำหนดค่านิยมทางสังคม	

สรุป

วิเคราะห์เชิงลึกนี้ได้เปิดเผยถึงภูมิทัศน์ที่ซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาของทัศนคติทางสังคมและความเชื่อในยุคดิจิทัล การเปลี่ยนแปลงนี้ไม่ได้เป็นเพียงความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเท่านั้น แต่เป็น

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมและสังคมอย่างลึกซึ้ง ซึ่งทำให้เส้นแบ่งระหว่างความเป็นจริงและโลกเสมือนพร่ามัว เปลี่ยนแปลงจากข้อมูลที่หายากไปสู่ข้อมูลที่อุดมสมบูรณ์ และนำไปสู่แนวโน้มที่โดดเด่นของการเป็นปัจเจกบุคคล ความโปร่งใส และการรับรู้สื่อสังคมออนไลน์และแพลตฟอร์มดิจิทัลได้กลายเป็นกลไกสำคัญในการหล่อหลอมทัศนคติ โดยสามารถส่งเสริมทั้งพฤติกรรมเชิงบวก เช่น ความอดทนและการสร้างสันติภาพในชุมชน และพฤติกรรมเชิงลบ เช่น การแพร่กระจายของข้อมูลที่ไม่ถูกต้องและความวิตกกังวล อย่างไรก็ตาม กลไกเดียวกันที่อำนวยความสะดวกในการเปลี่ยนแปลงเชิงบวกก็สามารถถูกนำไปใช้ประโยชน์ในทางที่ผิดได้เช่นกัน ซึ่งสร้างสภาพแวดล้อมที่ทัศนคติทางสังคมมีความผันผวนสูงความท้าทายที่สำคัญในยุคดิจิทัลคือผลกระทบที่เสริมกันของข้อมูลที่ท่วมท้นและห้องเสียงสะท้อน ข้อมูลที่ท่วมท้นบ่อนทำลายความสามารถทางปัญญาของเราในการประมวลผลข้อมูลอย่างลึกซึ้ง ทำให้เราอ่อนไหวต่อการชักจูงมากขึ้น ในขณะที่ห้องเสียงสะท้อนจำกัดการเปิดรับมุมมองที่หลากหลาย ซึ่งเสริมความเชื่อที่มีอยู่เดิม สิ่งนี้สร้างวงจรที่บ่อนทำลายการคิดเชิงวิพากษ์และส่งเสริมความเชื่อที่รุนแรงหรือไม่ถูกท้าทาย ซึ่งนำไปสู่การแบ่งขั้วทางสังคมที่เพิ่มขึ้นในขณะเดียวกัน อัตลักษณ์ส่วนบุคคลก็กำลังถูกกำหนดขึ้นใหม่ในโลกที่เชื่อมโยงถึงกันนี้ การเกิดขึ้นของ “บุคลิกภาพเครือข่าย” และ “โลกวัฒนธรรมย่อย” ส่วนตัว ซึ่งขับเคลื่อนโดยการเป็นปัจเจกบุคคล ก่อให้เกิดความขัดแย้งกับแนวคิดของ “อัตลักษณ์เชิงสัมพันธ์” ซึ่งแพลตฟอร์มดิจิทัลก็อำนวยความสะดวกให้เช่นกัน ความขัดแย้งนี้สามารถนำไปสู่การแตกแยกของตัวตนและความท้าทายต่อความเป็นอยู่ที่ดีทางจิตวิทยาความท้าทายทางจริยธรรมนั้นมีมากมาย ตั้งแต่การกีดกันของความจริงผ่านข้อมูลบิดเบือนและข้อมูลเท็จ ไปจนถึงการใช้ประโยชน์จากอคติทางปัญญาและตัวกระตุ้นทางอารมณ์โดยผู้ไม่หวังดี อัลกอริทึมที่ขับเคลื่อนด้วย AI ซึ่งออกแบบมาเพื่อเพิ่มการมีส่วนร่วม สามารถขยายเนื้อหาที่น่าตื่นเต้นและไม่ถูกต้องโดยไม่ตั้งใจ ซึ่งนำไปสู่สภาพแวดล้อม “หลังความจริง” นอกจากนี้ เทคโนโลยีโดยรวมยังทำหน้าที่เป็น “ผู้กำหนดและผู้ทำ”

เอกสารอ้างอิง

- Al Hakim, Y. R., Rojak, J. A., & Triono, B. (2021). Transformation of Cultural Values and Social Practices in the Digital Age. *Journal of Social Science Studies (JOS3)*, 1(1), 1–10. <https://jos3journals.id/index.php/jos3/article/view/50>
- Arnold, M., Goldschmitt, M., & Rigotti, T. (2023). Dealing with information overload A comprehensive review. *Frontiers in Psychology*, 14. <https://www.frontiersin.org/journals/psychology/articles/10.3389/fpsyg.2023.1122200/full>
- Bawden, D., & Robinson, L. (2020). Information Overload An Overview. In *Oxford Research Encyclopedia of Political Decision Making*. Oxford University Press. <https://openaccess.city.ac.uk/id/eprint/23544/1/information%20overload%20-%20an%20overview.pdf>.
- Hamad, F., & Shehata, A. (2024). Social media influence on emerging adults' prosocial behavior A systematic review. *Frontiers in Psychology*, 15, 1500727. <https://www.frontiersin.org/journals/psychology/articles/10.3389/fpsyg.2025.1500727/full>.
- IBM. (2024). What is AI Ethics? <https://www.ibm.com/think/topics/ai-ethics> Intelligence.
- Community. (2020). Artificial Intelligence Ethics Framework for the Intelligence

- Community.** Office of the Director of National Intelligence. <https://www.intelligence.gov/ai/ai-ethics-framework>
- Levin, I., & Mamlok, D. (2021). Culture and Society in the Digital Age. **Information**, 12(2), 68. <https://www.mdpi.com/2078-2489/12/2/68>
- Nemr, C., & Gangware, W. (2019). Weapons of Mass Distraction Foreign State-Sponsored Disinformation in the Digital Age. U.S. Department of State's Global Engagement Center. (<https://www.state.gov/wp-content/uploads/2019/05/Weapons-of-Mass-Distraction-Foreign-State-Sponsored-Disinformation-in-the-Digital-Age.pdf>).
- Number Analytics. (2025). **Empowering Communities through Digital Inclusion.** <https://www.numberanalytics.com/blog/empowering-communities-through-digital-inclusion> PNAS. (n.d.).
- The echo chamber effect on social media.** Retrieved from <https://www.pnas.org/doi/10.1073/pnas.2023301118>
- PMC. (2021). **Social Media and Attitude Change Information Booming.** **Frontiers in Psychology**, 12. (<https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC8264363/#~:text=In%20this%20study%2C%20the%20IATand%20make%20the%20voice%20stronger.>)
- Resilient Cities Network. (n.d.). **SOCIAL COHESION.** Retrieved from(https://resilientcitiesnetwork.org/downloadable_resources/UR/Social-Cohesion-Handbook.pdf)
- The Canadian Financial Crime Academy. (n.d.). **The Psychological Tactics Behind Fraud - How Scammers Exploit Human Behavior.** Retrieved from <https://www.canadianfinancialcrimeacademy.ca/financial-crime-articles/the-psychological-tactics-behind-fraud-how-scammers-exploit-human-behavior>.
- The International Educator (TIE Online). (n.d.). **Fostering Critical Thinking in a Digital Age.** Retrieved from <https://www.tieonline.com/article/5665/fostering-critical-thinking-in-a-digital-age?nid=73>
- The Lancet Digital Health. (2019). **Media use is linked to lower psychological well-being Evidence.** from three datasets. The Lancet Digital Health, 1(1), e1–e2. <https://pubmed.ncbi.nlm.nih.gov/30859387/>
- The News Literacy Project. (n.d.). **Future Horizons Can Truth Survive in the Digital Age? – Social Media's Impact on Facts and Reality.** HonestFace Records. Retrieved from <https://www.honestfacerecords.com/future-horizons-can-truth-survive-in-the-digital-age/>.
- The Population Education. (2025). **Media Literacy Education in the United States the Current State of K-12 Media Literacy.** Retrieved from <https://populationeducation.org/media-literacy-education-in-the-united-states-the-current-state-of-k-12-media-literacy/>
- Weinberg, M. (2019). **Technology, Values, and the Shaping of Social Reality.** Bahá'í World.

<https://bahaiworld.bahai.org/wp-content/uploads/2020/10/technology-values-shaping-social-reality.pdf>

Wood, E. E. (2009). **Media Literacy Education**. Digital Commons @ DU. <https://digitalcommons.du.edu/etd/714/>.